

Elukvaliteet Euroopas: subjektiivne heaolu

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Kuidas saab andmeid, mis käsitlevad subjektiivset heaolu ehk seda, kuidas inimesed oma elukvaliteeti tajuvad, kasutada ära poliitikas? Kas sellised andmed on üldse olulised olukorras, kus terve Euroopa peab heitlema majanduslike raskustega? Käesolevas aruandes tuakse välja aastatel 2011–2012 Eurofoundi korraldatud Euroopa elukvaliteedi kolmandal uuringul põhinevad uued poliitikajäreldused. Aruandes näidatakse, kuidas heaoluga seotud andmed aitavad poliitikakujundajatel teha kindlaks need rühmad ja riigid, keda majanduskriis on kõige rohkem mõjutanud, ning samuti need, kes on eeldatust paremini toime tulnud. Aruandes esitatakse uued tõendid, mis aitavad teha poliitilisi otsuseid.

Aruandes võrreldakse ELi 27 liikmesriigi hulka kuuluvaid riike ja rühmi ning tehakse kindlaks heaolu mõjutavad asjaolud ja tegurid, mis võiksid kaitsta inimesi heaolu languse eest. Samuti vaadeldakse aruandes, kuidas subjektiivne heaolu on ajavahemikul 2007–2011 ELis tervikuna ja üksikutes liikmesriikides muutunud. Lisaks eluga rahulolu andmetele käsitleb aruanne tervet rida subjektiivse heaolu mõisteid, kaasa arvatud hedonistlik heaolu (lühiajalised tunded), eudaimonistlik heaolu (kui hästi inimesed oma eluga toime tulevad) ja rahulolu elu eri aspektidega.

Poliitikataust

Poliitikakujundajad peavad saama ülevaate sellest, kuidas kriis on tegelikult inimeste elu mõjutanud. Tundub, et kriis on süvendanud ebavõrdsust ja mõjutanud rohkem rühmi, mis on juba ühiskonnas haavatavamad. Kuid kas seda kinnitavad ka heaoluga seotud andmed?

Paljud väidavad, et uued näitajad on osa paketist, mida vajatakse praegusest kriisist väljatulekuks ja järgmise kriisi vältimiseks. Euroopa Komisjoni 2009. aasta teatises „SKP täiendamine: edu mõõtmine muutuv maailmas“ kutsutakse üles kasutama mõõtmisel, sealhulgas heaolu

mõõtmisel, terviklikumat lähenemist ning pöörama suuremat tähelepanu ressursside ja tulemuste jaotamisele sotsiaalsete ja majanduslike rühmade ning piirkondade vahel. Euroopa elukvaliteedi uuringu andmed on sellise arutelu aluseks.

Peamised tähelepanekud

Heaolu tase on kõrgeim Põhja-Euroopa sotsiaaldemokraatlikes riikides (Madalmaad, Rootsi, Soome ja Taani) ning madalaim Bulgaarias, Kreekas, Rumeenias ja Ungaris. Kuigi heaolu on seotud SKPga elaniku kohta, on mitmes riigis heaolu tase kõrgem, kui võiks ainuüksi SKP põhjal eeldada.

Peaaegu kõikides riikides on heaolu tase madal vähemalt ühe mõõtmisnäitaja puhul. Näiteks vaatamata sellele, et Ühendkuningriigis on heaolu tase üldiselt kõrge, on seal vitaalsuse ja kogukonda kuulumise näitaja madalaim. Eestis ja Lätis on madalaim tervisega rahulolu tase.

Madala heaolutasemega elanikkonnarühmade hulka kuuluvad haiged või puudega isikud, töötud, lahus elavad või lahutatud ja keskealised (35–49-aastased).

Küprosel, Rumeenias ja Ungaris on üldise heaolu ebavõrdsus suurim ning neist ei jää palju maha ka Saksamaa ja Ühendkuningriik. Tulemusi analüüsid tehti kindlaks, mis laadi heaolu ebavõrdsus on eri riikides kõige teravam. Näiteks oli lõhe suure ja väikese sissetulekuga inimeste vahel kõige suurem Bulgaarias, samas kui suurimad sugudevahelised lõhed olid Küprosel, Portugalis ja Rumeenias.

Kui eluga rahulolu suurenes veidi aastatel 2007–2011, siis õnnetunne on vähenenud ja tajutat sotsiaalne tõrjutus on suurenenud. See kõik näitab, et heaolu areng on kriisi ajal tõepoolest seisunud. Eelkõige erinevad näitajad piirkonniti, kuid Euroopa keskmine on tõusnud tänu näitajate paranemisele uutes liikmesriikides, nagu Bulgaaria ja Rumeenia.

Heaolu on paranenud eelkõige Baltimaades, Iirimaa, Lõuna-Euroopas ja Ühendkuningriigis kõrgeima sissetuleku kvartiili inimeste hulgas. Heaolu suurimat langust kogesid aga madalaima sissetuleku kvartiili inimesed.

Heaolu olulisimad ennustavad tegurid on materiaalne puudus, tervis, töö ja eraelu tasakaal, ajapuudus ning rahulolu avalike teenustega.

Ennustavad tegurid varieerusid vastavalt sellele, millist mõõdikut kasutati. Näiteks on tugevaim üksindust ennustav tegur leseks jäämine ning stressi ennustav tegur töö ja eraelu tasakaal.

Ennustavad tegurid olid ka uuringus kasutatud riikide rühmades erinevad. Sotsiaaldemokraatlike riikide rühmas oli eluga rahulolu kõige tähtsamaks mõjuriks tervis. Avalike teenustega rahulolu oli Lõuna-Euroopas tähtsuselt teine mõjur.

Üksikasjalik analüüs andis üllatavaid tulemusi.

- Materiaalse puuduse sotsiaalsed aspektid, nagu näiteks see, et inimene ei saa endale kedagi külla kutsuda, olid Euroopa elukvaliteedi uuringu põhjal loodud materiaalse puuduse indeksi puhul kõige olulisemad.
- Kõige olulisem eluasemega seotud kahjulik mõju eluga rahulolule on ebakindlus selles, et inimene saab oma koju elama jääda.
- Ajutised töölepingud, mille kestus on vähem kui 12 kuud, õhnestavad eluga rahulolu eriti, kuid 12 kuud ja rohkem kestvatel lepingutel ei ole märkimisväärset negatiivset mõju.
- Sõpradega kokkusaamine mõjutab heaolu tugevasti, kuid kaudsel kontaktil (telefoni või e-kirja teel) ei olnud peaaegu mitte mingit positiivset mõju.
- Kui kõik tegurid on arvesse võetud, on maapiirkondades elavate inimeste rahulolu suurem kui linnapiirkondades.

Poliitikasoovitused

Andmed näitavad, et oluline on pöörata erilist tähelepanu mitmele rühmale: puudega või halva tervisega inimesed, töötud ja keskealised inimesed. Need andmed annavad ka hoiatavaid signaale mitmele riigile, kus heaolu on madal või langemas – Eestis, Kreekas ja Rootsis on langus märkimisväärne.

Mõne riigi puhul saab aga välja tuua positiivseid tulemusi. Kui jätta kõrvale Skandinaavia riigid, siis Poolas on eluga rahulolu suurem kui paljudel tema naaberriikidel. Hispaania on kriisile vaatamata (vähemalt 2011. aastal) suutnud jääda samale tasemele keskmise heaolu näitaja ja heaoluga seotud vähese ebavõrdsuse osas.

Heaolu suurendamise seisukohast on andmete põhjal selge, millised on poliitikaeesmärgid – vaesuse ja puuduse vähendamine, tööpuuduse leevendamine, puudega inimeste kaasamine, töö ja eraelu tasakaaluga tegelemine ning avalike teenuste kvaliteedi säilitamine.

Andmed rõhutavad ka suhtlusvõrgustike ja suhete kaitsmise olulisust. See tähendab näiteks, et arvesse tuleb võtta tööjõu geograafilise liikuvuse kasvamisega seotud soovimatuid ühiskondlikke tagajärgi või suureneva ebavõrdsusega seotud vähenevat sotsiaalset ühtekuuluvust ja usaldust.

Ka töötingimused mõjutavad heaolu – töötavate inimeste lühiajaliste lepingute muutmine tähtajatuks mõjutaks heaolu rohkem kui töötute inimestega lühiajaliste lepingute sõlmimine. Ületunnitöö vähendamine suurendaks samuti heaolu.

Linnapiirkondade kohalikud omavalitsused peaksid suunama oma pilgu maapiirkondadele, et teada saada, miks on heaolu seal suurem. Tõenäoliselt mängib olulist rolli lähedus loodusele ja kogukonnale. Samal ajal tuleks maaelu arengu poliitikaga tagada, et inimestel, kes soovivad maapiirkondades elada, oleks ka töökohti.

Füüsiline tegevus aitab samuti rahulolu parandada. Selleks tuleb kooli õppekavasse lisada rohkem füüsilist tegevust ja suurendada aktiivse reisimise võimalusi.

Kõik vastajad leidsid, et võlgades olemine mõjutab rahulolu negatiivselt, kuid eriti oluline oli see väikese sissetulekuga inimeste jaoks, mis tõi esile vajaduse võtta kaitsemeetmeid.

Lisateave

Aruanne „Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Subjective well-being“ (Elukvaliteet Euroopas: subjektiivne heaolu) on avaldatud veebilehel:
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1359.htm>

Lisateabe saamiseks võtke ühendust teadusjuhi Daphne Ahrendtiga:
dap@eurofound.europa.eu